

Turer Telemark Botaniske Forening 2009

Blåveistur Jarseng – Risseter søndag 26. april Turleder og referent: Magne Langerød

Vårværet var bra denne dagen da 16 stykker fant å ville ta turen. Vi gikk fra Jarseng i en merket løype mot Risseter. Det var mye blåveis, hvitveis, tannrot, lerkespore, tystbast, vårpengeurt, maigull, gaukesyre, myske og gullstjerne.

Innover mot Risseter var noe snø. Fra Risseter og opp til Sannisetter var det mye blåveis. Vi spiste nista på toppen av bakken. Det var mye moskusurt på den plassen. Derfra gikk vi forbi Tollsåsen og veien ned til Jarseng. Langs veien var det mye gullstjerne.

Guslandsutmarka i Brunlanes søndag 10. mai Turleder og referent: Tor Melseth

Parkering på anvist parkeringsplass ved enden av veien.

Det var 23 framførte fordelt på 10 fra TBF og 13 fra LBF.

Vi fulgte veien noe nordover og tok så sti i vestlig retning.

Våraspektet var godt framme. Stien endte nede ved kyststien i Breidebukta. Langs stien ble notert moskusurt sammen med markfrytle og nyresoleeie.

I Breidebukta har vi den eneste bestand av lundhengeaks, *Melica uniflora*, vest for Larviksfjorden. Det var godt framme.

Kyststien ble fulgt fram til Kloppsandbukta, der vi noterte en annen tidlig art – honningkarse, *lepidium draba*.

Etter rasten fulgte vi kyststien østover og endte nede ved vestlig del av Hummerbakkfjorden. Vårmarihånd ble her notert rikelig sammen med marianøkkeblom.

Etter dette ble turen avsluttet.

Kveldstur til Langesundstangen torsdag 14. mai Turleder og referent: Harald Stendalen

16 deltagere møtte opp ved parkeringa på Furustranda syd i Langesund. Der starter den flotte stien på Langesundstangens østside og fortsetter ut mot den sydlige odden. Vi var heldige med tidspunktet for datoen i forhold til blomstringa til reinsrosa. Litt syd for parkeringa var det et teppe av reinsrosor og det fortsatte sydover i flere hunder meter. En undres bestandig over dette lokalitetsvalget til denne kalkelskende planta, men vi får godta at den er der og slenge fram forskjellige teorier og forklaringer. Langs stien utover på fjellskrentene var det også fine funn av trefingersildre, en heller uvanlig plante som ikke akkurat skryter av sin størrelse. Utsikten mot Langøya fyr er vidare en god grunn til å løfte fotoapparatet. Vårblomstene var i starten og vårmarihånd var i sin begynnelse. Kaffe ble inntatt på nyoppsatte bord på søndre odde med fin utsikt fra Mølen i Vestfold til Såstein.

Vidar Heibo tok oss senere ned til nedre sti rundt sydspissen der han viste fram en usedvanlig omfangsrik og storvokst bregflette. På en plansje litt oppe og innover på odden var det listet opp flere godbiter for grass/starrfolket, men etter å ha romstert rundt noen grushauger ble det vel innrømmet at vi var litt tidlig ute for de fleste av disse plantene.

Kvelden gikk fort. Denne lokaliteten kan anbefales året rundt!

Breisand i Bamble torsdag 21. mai Turleder og referent: Trond Risdal

21 stykker hadde møtt opp i Valle i fint vårvær. Turen gikk utover til idylliske Breisand, et lite fiskesamfunn ute med havet. I vegkantene og på bergene langs veien finner vi en rik flora og vi noterte markfrytle *Luzula campestris*, løkurt *Alliaria petiolata*, judaspenger *Lunaria annua*, hvitdodre *Berteroa incana*, krypfredløs *Lysimachia nummularia*, bergflette *Hedera helix* og masse gressløk *Allium schoenoprasum*. Storkenebbene sto

på rekke og rad, vi så blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, stankstorkenebb *G. robertianum*, blankstorkenebb *G. lucidum*, småstorkenebb *G. pusillum* og lodnestorkenebb *G. molle*. På sandstranda ytterst på Breisand vokste asparges *Asparagus officinalis* og veivortemelk *Euphorbia esula*.

Vi fulgte stien videre mot Trolldalen ute langs kysten. Her fant vi blant annet lodnefaks *Bromus hordeaceus*, bekkeveronika *Veronica beccabunga*, bakkeveronika *V. arvensis*, bakkeforglemmegei *Myosotis ramosissima*, strandvortemelk *Euphorbia palustris*, tranehals *Erodium cicutarium*, vårvikke *Vicia lathyroides*, flerårsknavel *Scleranthus perennis*, vårmarihand *Orchis mascula*, sylværve *Sagina subulata* og sandarve *Arenaria serpyllifolia*. Kaffe og niste ble fortært og vi gikk deretter mette og fornøyde tilbake samme vei.

Blika i Svartdal søndag 24. mai

Turleder og referent: Harald Stendalen

14 personer møtte fram ved parkeringsplassen ved gamle Blika gullgruver. I et nydelig vårvær tok vi stien nordover mot Haugstøl, en nedlagt gård der orkideen søstermarihand får det rette stedet for å fortsatt trives på de gamle teigene. Lokaliteten sviktet heller ikke i år. De aller fleste blir vel grepet av andektighet når man blir presentert for tusenvis av gule orkidehoder. Ekstra stas er det jo at dette er vår fylkesblomst. Etter litt leting oppdaget vi også vår gamle vokseplass for ormetunge i antall, et uvanlig innlandsfunn.

Senere på dagen gikk vi sørover fra Blika mot Sverveli, der det er minst like mange søstermarihender. På jordene et par hunder meter syd for Blika oppdaget Magne en nytt område med en mengde ormetunger.

Maten ble inntatt ved flott utsyn over Skorve med snøflekker og Flatdalsbygda i vårfarger. En fin start på våren og orkidesesongen!

Sørlandshelg fredag 5. juni – søndag 7. juni

Turleder: Esther Broch. Referent: Trond Risdal

Bare 7 stykker hadde møtt frem til Hove leirsenter på Tromøya som skulle være vår base for helga. Etter etableringen dro vi straks utover langs stranda for å se hva den hadde å by på av botaniske godbiter. Stor mengder av dvergsmyle *Aira praecox* og sandstarr *Carex arenaria* fant vi hele veien. En karse vakte interessen og etter litt studier i Mossberg ble den bestemt til sandkarse *Teesdalia nudicaulis*. Vi måtte gjennom en trollskog av forvridd furuer for å komme på utsiden av området. Denne skogen var plantet som verneskog mot vær og vind. Vi er her på en del av Raet og ytterst er det rullesteinsstrand mellom bergknatter. Her lyste bergknappene opp. Småbergknapp *Sedum annuum*, bitterbergknapp *S. acre* og den for oss mer ukjente kystbergknapp *S. anglicum* i store hvite mengder. Av andre ting vi noterte var strandflatbelg *Lathyrus japonicus*, rødknapp *Knautia arvensis* og mange andre mer vanlige kystplanter. Kvelden ble så avsluttet med ost og vin på hytta.

Lørdagen var avsatt til besøk av Merdø. Esther startet opp med å synge Merdø-sangen og været var upåklagelig. Mens vi ventet på ferja på Rævesand brygge fant vi bl. a. ornehode *Echium vulgare*, blankstorkenebb *Geranium lucidum*, småstorkenebb *G. pusillum*, bendelløk *Allium scorodoprasum*, apotekerkatteost *Malva sylvestris*, lodnefaks *Bromus hordeaceus*, veisennep *Sisymbrium officinale*, markmalurt *Artemisia campestris* og en fuglestjerne *Ornithogalum sp.* Vel fremme på Merdø noterte vi tettstarr *C. spicata*, harestarr *C. leporina*, vårbendel *Spergula morisonii*, dunhavre *Avenula pubescens* og hestehavre *Arrhenatherum elatius*. Vi besteg så toppen med en praktfull utsikt over skjærgården. Her oppe fant vi en litt spesiell sandarve *Arenaria serpyllifolia ssp. lloydi(?)* som ble tatt med til nærmere undersøkelser. Vi beveget oss så mot vest-enden av øya på strandenger og fjellknatter og fant krypkvein *Agrostis stolonifera*, såpeurt *Saponaria officinalis*, strandarve *Honkenya peploides*, gulldusk *Lysimachia thyrsoflora*, strandvindel *Calystegia sepium*, blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, skjørbuksurt *Cochlearia officinalis*, strandflatbelg *Lathyrus japonicus*, strandkål *Crambe maritima*, strandvortemelk *Euphorbia palustris*, strandkvann *Angelica archangelica ssp. litoralis* og strandstjerne *Tripolium pannonicum ssp. maritimum*. På vei tilbake kom vi over ei myr med bl. a. myrtistel *Circium palustre*, bukkeblad *Menyanthes trifoliata*, tettegras *Pinguicula vulgaris*, duskull *Eriophorum angustifolium*, pors *Myrica gale*, småtranebær *Oxycoccus microcarpus*, grønnstarr *Carex demissa*, rundsoldogg *Drosera rotundifolia* og melkerot *Peucedanum palustre*. Et kristorn-tre *Ilex aquifolium* ble passert og ned mot

bebyggelsen noterte vi skogvikke *Vicia sylvatica*, geittelg *Dryopteris dilatata*, lodnestorkenebb *Geranium molle*, løkurt *Alliaria petiolata*, murtorskemunn *Cymbalaria muralis* og strandreddik *Cakile maritima*.

Siste ferje hjem gikk tidlig så vi dro videre til Spornesstranda på Tromøya. Denne ligger vendt ut mot havet og var svært rik på fine arter. Kamgras *Cynosurus cristatus*, småsivaks *Eleocharis quinqueflora*, balastsiv *Juncus tenuis*, lodnestarr *Carex hirta*, blåstarr *C. flacca*, duskstarr *C. disticha*, tettstarr *C. spicata*, bråtestarr *C. pilulifera*, knortestarr *C. otrubae*, englodnegras *Holcus lanatus*, mannasøtgras *Glyceria fluitans*, sumpsivaks *Eleocharis palustris*, kystgriseøre *Hypochaeris radicata*, slyngsøtvier *Solanum dulcamara*, sylsmåarve *Sagina subulata*, kystmyrklegg *Pedicularis sylvatica*, heisiv *Juncus squarrosus* og en heifrytle *Luzula congesta*? Etter alt dette dro vi hjem til hytta og satte i gang med grilling. Under bespisningen fikk vi besøk av et sangkor fra Nannestad (det var kor-festival i Arendal samme helg) som sang og underholdt oss så det ble en fantastisk aften i solnedgangen.

Søndag: Havstarr *Carex paleacea*, glisnestarr *C. distans*, ullurt *Logfia arvensis* og kjempebestand av linnea *Linnea borealis* ble sett ved stranda før avgang. Første stopp var Skott-tjern. En fantastisk lokalitet for oss starrentusiaster. Hør bare: Stautstarr *Carex acutiformis*, langstarr *C. elongata*, toppstarr *C. paniculata* og droningstarr *C. pseudocyperus*. Ellers noterte vi myrtelg *Thelypteris palustris*, gul frøstjerne *Thalictrum flavum* og myrkongle *Calla palustris*.

I området rundt Tromøy kirke fikk vi fotografert blodkløver *Trifolium incarnatum*.

Et besøk på skunkkala-lokaliteten fulgte før vi dro videre til Norddal hvor vi gikk nedover til Alvekilen. Rike områder hvor vi bl.a. fant lundhengeaks *Melica uniflora*, svarterteknapp *Lathyrus niger*, piggstarr *Carex muricata*, slakkstarr *C. remota*, tannrot *Cardamine bulbifera*, lakrismjelt *Astragalus glycyphyllos*, skogkløver *Trifolium medium*, sanikel *Sanicula europaea*, skogkarse *Cardamine flexuosa*, myske *Galium odoratum*, ugrasklokke *Campanula rapunculoides*, fagerklokke *C. persicifolia* og vårmarihånd *Orchis mascula*. I Alvekilen så vi havsivaks *Bolboschoenus maritimus*, sjøsivaks *Schoenoplectus lacustris*, rustsivaks *Blysmopsis rufa*, saltstarr *Carex vacillans*, glisnestarr *C. distans*, nyresoleie *Ranunculus auricomus*, nattfiol *Platanthera bifolia* og marianøkleblom *Primula veris*.

Hjemveien tok vi om Narestø hvor vi så på den berømte flatbelgen *Lathyrus sphaericus*. Her fant vi også krabbekløver *Trifolium campestre*, skogflatbelg *Lathyrus sylvestris* og veivortemelk *Euphorbia esula*.

Narestø

På veien hjem fra Tromøya ble veien lagt om Flosterøya som ligger langs ytre vei mellom Arendal og Tvedestrand. Der var det gjort noen spennende botaniske funn i veikanten i nærheten av Narestø. Turleder insisterte da på at turdeltakerne måtte se dette stedet som er en av de gamle spesielle bosetningene langs ytre del av sørlandskysten. Det var også et sted turleder hadde et spesielt forhold til. Narestø var et sted for skipperne og har mange store velholdte gamle hus. Nå viste seg også at Norman hadde vært der før og at han hadde en god gammel venn Bjarne Bjorvatn som hadde kjøpt et noe spesielt hus der. Huset hadde i sin tid tilhørt dikteren Gunnar Reiss Andersen. Vi traff hans på kone på veien og hun insisterte på at vi måtte ta en tur innom. Det gjorde vi og fikk en hjertelig velkomst av vert og vertinne. Det ble en omvisning i hus og båthus som var nennsomt restaurert. Vi ble godt traktert og ble samtidig fortalt om huset og Narestøs historie. Det ble en noe spesiell avslutning på turen.

Kveldstur til Ramsåstjern tirsdag 16. juni

Turleder: Turkomiteen Referent: Kjell Thowsen

Hovedmålet denne kvelden var Ramsåstjønnen hvor vi ville se nærmere på starrfloraen bl.a. Da det er funnet rankstarr der ville vi se etter denne spesielt. Vi var 11 framme, men lysten til bevege seg ut i det gyngende og sumpige området ved tjønna var for laber blant de fleste til at vi fikk undersøkt området så godt som vi burde. Så rankstarr ble ikke funnet. Det var dog masse flasketarr og sennegrass på lokaliteten. Ellers så kunne man se andre fine arter i tjønna som myrkongle, selsnepe og froskebitt. Dette er et av fire tjern i vårt område hvor vi finner froskebitt.

Det meste av kvelden ble ellers brukt til en vandring fram og tilbake på stien mellom Ramsåstjønnen og Jarsenghytta. Engene og skogholtene ved denne er meget blomsterrike så det var ikke det verste vi kunne gjøre. Og så hadde vi et mål. En pimpenell som sto i fin blomstring nær Jarsenghytta.

Sommerekskursjon til Öland lørdag 20. juni – lørdag 27. juni

Vi viser til eget hefte hvor referatene er samlet.

Kongens Dam ved Herre lørdag 1. august

Turleder: Kåre Homble og turkomiteen Referent: Kåre Homble

8 deltakere møtte fram til rundturen rundt kollen ved Hellestveitvannet sør for Kongens Dam. Vi gikk først opp langs bekkedraget på østsida av kollen, med fin høgstaudevegetasjon. Nevnes kan fine forekomster av kranskonvall *Polygonatum vericillatum* og krusfagermose *Plagiomnium undulatum*, og ellers trollurt *Circaea alpina*, kystmoldmose *Eurynchium striatum*, spriketormose *Sphagnum squarrosum* og skjellnever *Peltigera praetextata*. Hybriden mellom grønnstarr og gulstarr *Carex demissa* x *flava* ble funnet både her og i en kildekant sør for kollen. Ved bekken registrerte vi ellers flatkjuke *Ganoderma applanatum* på en bit av gråor, et sjeldent substrat for flatkjuke, og rødkanthette *Mycena rubromarginata* på ei mosekledd granrot. Spesielt la vi merke til at meterhøge skudd av ask var angrepet av askeskuddsjuke, som forårsakes av en liten konidiesopp, *Chalara fraxinea*. (Denne konidiesoppen ble beskrevet av polakken Tadeusz Kowalski først i 2006, og han har i år (2009) ment å kunne påvise at dette er konidiestadiet til begersoppen *Hymenoscyphus albidus*, som i Norge er funnet én gang, på stilker av nedfalne askeblad.)

Sørsida av kollen bød på en snøbrekkherjet granplantasje med enkelte nye skudd av eik. På Tranebærmyra mellom kollen og Hellestveitvannet påviste vi småtranebær *Oxycoccus microcarpus*. Myra er vesenlig ei høgmyr, delvis bevokst med furu, og dominert av fastmatter/tuer med mye rustormose *Sphagnum fuscum*. Kvitmyrak *Rhyncospora alba* inngår i mjukmattene. I nordkanten av myra vakte et vakkert eksemplar av labyrintkjuke *Cerrena unicolor*, som vokste på ei død bjørkerot helt nede blant torvmosene i myrkanten, litt forvirring. Furuskogen på nordsida av myra bød på ca. 20 eks. av lodden vaniljerot *Monotropa hypopitys* ssp. *hypopitys*. Like før vi igjen nådde fram til Kongens Dam ble eikebroddsopp *Hymenochaete rubiginosa* funnet på en eikestubbe. Etter ekskursjonens slutt la noen av deltakerne tilbaketuren til parkeringsplassen gjennom eikeskogsreservatet på Hellestveit, spesielt for å se på soppene der.

Ekstratur til Gisholt i Dalsbygda i Skien søndag 2. august

Turansvarlig: Turkomiteen og Kåre Homble. Referent: Kåre Homble.

Turområdet ble valgt ut fra usikre værutsikter, og målet var å nå Mikaelshulen ved Norsjø. Det var 5 deltakere. Stien opp fra parkeringsplassen gikk gjennom høgstaudevegetasjon med en del død ved, og ennå ubestemte barksopper og dverghette *Delicatula integrella* ble omhyggelig fotografert. Lenger opp i lia ble fotografert blant annet fløyelspluggsopp *Paxillus atrotomentosus*, og i furuskogen på oversida av garden lodden vaniljerot *Monotropa hypopitys* ssp. *hypopitys*. Her ble også funnet furustokkjuke *Phellinus pini*. Gråporekjuke *Diplomitoporus lindbladii* ble beundret på ei tørtliggende sped granlåg på kanten av traktorvegen litt før vi nådde utsiktspunktet med lunsjpause. I lyngfuruskogen her var flere tuer med blåmose *Leucobryum glaucum*, i traktorvegen mange fruktlegemer av sandkjuke *Coltricia perennis*, og nede i ei dyregrav 16 eks. av lodden vaniljerot. Hybriden mellom grønnstarr og gulstarr *Carex demissa* x *flava* ble observert sammen med foreldreartene langs vegen nedover mot den artsrike bekkedalen, og i markfuktig edellauvskog/høgstaudeskog her, blant kranskonvall, så vi staselig lundgrønnaks *Brachypodium sylvaticum*, og prydhette *Mycena renati* på rester av osp på bakken. På ospelåg langs vegen ble ellers registrert glanskjuke *Junghuhnia nitida* og kameleonbarksopp *Ceraceomyces serpens*. Det ble ikke tid til å undersøke den rike bekkedalen ytterligere, men på en nordøst-vendt bergvegg videre mot Mikaelshulen ble observert krusfellmose *Neckera crispa*. De to sprekeste deltakerne tok seg inn i hulen; de andre tre la hjemvegen om den fredete Veholt-eika og registrerte eikemusling *Daedalea quercina* og eikebroddsopp *Hymenochaete rubiginosa* på den før regnet kom.

Tjøme søndag 9. august

Turleder: Trond Grøstad Referent: Christian Kortner

14 håpefulle møtte fram ved Tjøme kirke og ble loset videre til Hvasser hvor vi parkerte.

Vi hadde en vartur i nærheten for et par år siden men nå beveget vi oss i en annen retning og dessuten er det helt andre arter i august.

Turbeskrivelsen nevnte myrflangre som en mulighet men den er ikke sett her på en god del år og ble heller ikke funnet nå. Dette gjorde ikke så mye for etter kort tid kunne vi beundre både pusleblom og bustsivaks.

Bustsivaks er en historie for seg da den ble gjenfunnet her av Trond høsten 2007 etter ikke å ha vært registrert siden 1886!

Neste høydepunkt var en stor bestand av jordbærkløver hvor mye var avblomstret men fortsatt endel i blomst. Jordbærkløver er dessuten lettest å kjenne igjen når den er avblomstret. Av andre arter nevner vi dverggylden, tiggersoleie, dikeveronika, knortestarr, strandgroblad, svartstøvier, krattalant, flikbrønsle, kjempepiggnopp og sannsynligvis svartmispel. Helt til slutt hadde Trond en godbit til i ermet, nemlig timiansnyltetråd. En flott stor parasollsopp ble også beundret.

Skåtøy søndag 16. august

Turleder: Jan Åge Pedersen

Vi var 7 stk som tok taxibåt fra Kragerø til Skåtøy. Et par deltakere ventet på oss på Skåtøy. Vi gikk i land på Krikken, ved det gamle kystfortet som tyskerne hadde under andre verdenskrig. Bak dette og langs stien videre sto det hundrevis av breiflangrer. Noen få var enda i blomst. Enkelte var sjelden høye, rundt 1 meter.

Stien videre gav ikke det rike blomstermangfoldet, men etter den fuktige sommeren var det endel sopparter som ble bestemt, noen kan nevnes: rødskrubb, gul vokssopp, spiss vokssopp, grå blekksopp, glimmerblekksopp, stubbeblekksopp, lys høstmorkel, stank parasollsopp, eikekjuke,

Av planter som blomstret kan nevnes åkermynte og liguster, flere forskjellige bjørnebær arter ble smakstestet uten at vi la noe mer faglig arbeid i det.

Videre fulgte vi trivelige veier og stier mot fergeleiet på Skåtøyroa. En trivelig rast ble det hos Anne Sofie også før vi la turen oppom Darefjellkollen, som er et flott utsiktspunkt i skjærgården. Her hadde vi fått tips om en lokalitet for Knerot, og vi fant noen titalls planter, alle avblomstret.

Klokkesøtetur søndag 30. august

Turleder og referent: Christian Kortner

13 kropper samlet seg på parkeringen ved Prix i Treungen før klokka 11.

Været var bra men en litt lei vind blåste her ved Nisser. Vi kjørte så et par mil sørover mot Åmli og passerte på veien fylkesgrensa til Aust-Agder. Her parkerte vi og gikk noen få hundre meter inn til et vann som heter Littlevatn. Her har foreningen vært en gang før for ca. 20 år siden for å se på en bestand av klokkesøte.

Klokkesøtene skuffet ikke men viste seg fra sin beste side. Det var mange individer spredt utover myrområdene ved vannet og fotoapparatene gikk varme.

Så veldig mye annet spennende var det ikke så etter en god lunsj og litt sopp og bærfangst kjørte vi tilbake og over mot Felle og Gjerstad.

Her hadde vi en stopp rett etter passering av fylkesgrensa slik at vi var i Telemark igjen.

Det var ikke så mye spennende å se her heller så vi kjørte videre og fra Gjerstad tok vi veien over heia mot Kroken og Neslandsvatn. Vi hadde en stopp til på heia her også men ikke mye å se bortsett fra sopp. Etter en stopp i Neslandsvatn for en is eller mer reiste vi hjem.

Sopptur søndag 6. september

Turleder og referent: Esther Broch

11 deltakere møttes i fint vær på Lietorvet til årets sopptur. Soppåret er rikt og turen gikk til min første soppskog i Skien. Det er skogen vest for Kise med parkering ved kortslutningslaboratoriet som ligger ved den store transformatorstasjonen. Vi startet i område med gammel barskog hvor det var mye bredflangre. Der var mye sopp av alle slag, men vi konsentrerer oss om matsoppen på denne turen. Det kom mye fin lys og gul piggsopp i kurvene. Der var og stor mengder av uspiselig skjellpiggsopp. Vi fant fåresopp og den uspiselige franskbrødsoppen. Av rørsopp var det rødskrubb og brunskrubbe i tillegg til ildrørsopp. Det var matriske og andre risker som mengder av pepperriske, skjeggriske og svovelriske. Kremlene var blitt litt gamle, men noen endte i kurven. Vi fant også falsk blodsjampinjong. Noen traktantarell var kommet, men det var litt tidlig for denne. Vi fikk alle matsopp i kurvene våre, og deltakerne fikk en ny soppskog å gå på tur i.